

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО Й ОХОРОНА ПРИРОДИ

Анатолій Павлович Гетьман,
*д-р юрид. наук,
професор, академік НАПрН України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

УДК 349.6

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища автором статті визначається як механізм організації й системи діяльності органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у сфері публічних екологічних відносин, що виникають у зв'язку з охороною довкілля і забезпеченням екологічної безпеки.

Його правовою основою поряд з нормами екологічного права є норми адміністративного права. Перші покликані відображати специфіку предмета, об'єктів, суб'єктів і принципів правового регулювання суспільних відносин у даній сфері. Другі визначають загальні цілі, завдання й функції державних суспільних відносин управлінського характеру.

Ключові слова: організаційно-правовий механізм, охорони довкілля; управління в сфері природокористування та охорони довкілля; публічні екологічні відносини.

Відповідно до сучасних уявлень, що існують у юридичній літературі, охорону навколишнього природного середовища можливо забезпечити шляхом прийняття комплексу організаційних, правових та економічних заходів, спрямованих на зниження рівня шкідливого впливу антропогенної діяльності на екологічні взаємозв'язки, відновлення пошкоджених об'єктів довкілля, природних ресурсів, забезпечення їх раціонального використання. Комплекс таких заходів розглядається як організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища. Він складається з двох системоутво-

руючих елементів – інституційного, тобто системи державних та громадських інституцій, що здійснюють управління у сфері охорони довкілля, і функціонального, тобто багатоманітності форм такого управління (проведення експертизи, контролю, нормування і стандартизації, ведення кадастрів, облік природних ресурсів, моніторинг тощо). Метою цього механізму є безперервне забезпечення й підтримка функціонування екологічної системи, яка повинна відповідати об'єктивним законам навколишнього природного середовища, бути стійкою і саморегульованою, поступально розвиватися, ґрунтуватися на екологічних імперативах [1, с. 251; 2, с. 143].

За багато років організаційно-правовий механізм охорони довкілля суттєво змінився. Це залежало від завдань, які ставилися кожним історичним етапом перед навколишнім природним середовищем і диктувалися прагненням максимально повно узгодити його інтереси з інтересами екологічного розвитку, забезпечення потреб виробництва, населення і світового господарства. Перетворення в цьому механізмі багато в чому були пов'язані з еволюційними процесами всієї системи управління світовим господарством, процесами його глобалізації.

У сучасних наукових та навчальних юридичних джерелах, що стосуються проблем охорони довкілля і правового регулювання екологічних відносин, пропонуються різні визначення поняття «організаційно-правовий механізм охорони довкілля». Однак при всьому різноманітті вони характеризуються певними загальними рисами. По-перше, це діяльність органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування; по-друге, це діяльність у сфері публічних екологічних відносин, що виникають у зв'язку з охороною навколишнього природного середовища, забезпеченням екологічної безпеки, відтворенням природних ресурсів; по-третє, ця діяльність має чітко окреслену управлінську (адміністративно-правову) спрямованість.

Отже, організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища – це механізм організації й системи діяльності органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у сфері публічних екологічних відносин, що виникають у зв'язку з охороною довкілля і забезпеченням екологічної безпеки. Такий механізм забезпечує заходи щодо скорочення з подальшою повною ліквідацією потрапляння в навколишнє природне середовище небезпечних для життя і здоров'я людини речовин; створення екологічно обґрунтованого розміщення і подальшого розвитку продуктивних сил в окремих регіонах і державі в цілому; формування системи спостереження за показниками здоров'я населення з урахуванням стану навколишнього природного середовища; створення й розвиток на території держави мережі природно-заповідного фонду з метою збереження еталонів якості навколишнього природного середовища, захисту й охорони історичних і культурних природних цінностей; досягнення раціонального природокористування за допомогою землеустрою, лісовпорядкування, паспортизації водних об'єктів, устрою територій заповідного, оздоровчого, історико-культурного й рекреаційного призначення. Для досягнення переліченого потрібен якісно новий рівень організаційно-пра-

вового механізму, перехід на новий ступінь матеріальної культури, поєднаної і збалансованої з природно-ресурсним потенціалом.

Організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в юридичній науковій літературі розглядається як: управління природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища (екологічне управління) [3, с. 37-70]; державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища [4, с. 116-186]; управління й контроль у сфері природокористування й охорони довкілля [5, с. 182-208]; державне управління у сфері природокористування, охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки [6, с. 34-57].

На переконання науковців, сьогодні є підстави говорити про такі види управління: а) управління в кібернетичному сенсі – взаємодія суб'єктів та об'єктів шляхом механізму прямих і зворотних зв'язків; б) управління суспільством (соціальне управління) – вплив на всі, багато які або окремі сфери суспільного життя, управління суспільними процесами; в) управління державою, державними справами – цілеспрямований організаційний вплив держави та її інститутів на сфери державного життя для зміни їх відповідно до цілей державної політики; г) державне управління в широкому розумінні – сфера організуючої й розпорядчої діяльності державних органів, у вузькому – діяльність органів виконавчої влади, власне, апарату управління; д) корпоративне управління – здійснюване в організаціях і на підприємствах; е) технічне управління – застосовуване для забезпечення функціонування технологічних процесів [7, с. 18-38].

Здійснювані в Україні політичні й соціально-економічні перетворення вимагають формування концепції держави як політично керованої системи з урахуванням напрямку розвитку світової спільноти на тривалу перспективу. Системна побудова держави та її функціонування зумовлено тим, що остання, на думку Ю. А. Тихомирова, складається з декількох елементів: громадян (народ, нація, населення), публічної (державної) влади, території та її меж, державних ресурсів (податки, бюджет, власність), установа прававого порядку, офіційного представництва у світовому співтоваристві. Кожен елемент являє собою свого роду підсистему зі своїми складовими частинами. Зв'язки ж між елементами – стійкі й рухливі, але їх неврахування загрожує державними помилками [7, с. 29].

Основні завдання управління у сфері екології, що дозволяють забезпечувати сталий розвиток України, випливають зі змісту проекту Концепції, розробленої вченими НАН України: збалансоване використання природно-ресурсного потенціалу країни, забезпечення екологічної сталості природних систем; структурна перебудова економіки й соціальної сфери на сталий розвиток; вироблення і реалізація регіональної й комунальної політики сталого розвитку; формування скоординованих дій у всіх сферах суспільного життя; переорієнтація соціальних, екологічних та економічних інститутів держави, державного регулювання щодо посилення зацікавленості громадян, юридичних осіб і соціальних груп у вирішенні завдань сталого розвитку; ведення моніторингу

сталого розвитку та управління [8, с. 45-58]. Їх реалізація передбачає використання всіх видів управління, що знаходяться в чіткій взаємодії між собою.

Основний акцент у державному управлінні робиться на проведенні адміністративної реформи й удосконаленні екологічного законодавства [9, с. 21-27]. Метою адміністративної реформи є створення теоретичних моделей і прогнозів соціально-економічного розвитку країни на підставі наукових методів моделювання та планування [10, с. 38-40]. Для цього, на думку практиків і вчених-правознавців, слід теоретично обґрунтувати процеси сучасного правотворення у сфері суспільного управління, спрогнозувати тенденції, оптимальні шляхи й напрямки їх розвитку, своєчасно застерігати від можливих помилок. Як бачимо, у основі концепції адміністративної реформи, як і раніше, залишається антропоцентристський підхід: забезпечення економічного зростання й соціального благополуччя населення за рахунок експлуатації навколишнього природного середовища. Удосконалення системи державного управління полягає в тому, щоб надати більш широкі права у соціально-економічній сфері органам самоврядування одночасно з покладенням на них і великих обов'язків. При цьому поза науковим аналізом опинилося корпоративне управління, що створилося в результаті появи нових учасників економічних відносин – господарюючих суб'єктів, а також його зв'язки з іншими видами управління.

Правовою основою управління у сфері екології поряд з нормами екологічного права є норми адміністративного права. Перші покликані відображати специфіку предмета, об'єктів, суб'єктів і принципів правового регулювання суспільних відносин у даній сфері. Другі визначають загальні цілі, завдання й функції державних суспільних відносин управлінського характеру, що складаються у сфері виконавчої й розпорядчої влади, внутрішньоорганізаційної діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями та їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень. З огляду на предмет регулювання (управління соціальними процесами), норми адміністративного права слід вважати загальними, а норми екологічного права – спеціальними, що забезпечують більш конкретне регулювання одного й того ж предмета. У разі їх суперечності у теорії права пріоритет надається нормі спеціальній.

У навчальній літературі з адміністративного права розглядаються лише окремі аспекти управління у сфері екології, а саме використання й охорона природних ресурсів у рамках державного управління, де природні ресурси України виступають об'єктом управління державної й регіональної власності, а для окремих галузей промисловості – як сировина.

Охорона природних ресурсів обмежується встановленням повноважень органів місцевого самоврядування з утвердження ними для промислових підприємств лімітів викидів і скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище; об'єднання на договірних засадах коштів промислових підприємств, розміщених на відповідній території, з коштами інших підприємств, установ, організацій, населення, а також бюджетних коштів на природоохоронні заходи, тобто має суто практичну спрямованість. У короткостроковому

плані це, мабуть, виправдано. У довгостроковому ж плануванні управлінської діяльності цього вочевидь недостатньо, оскільки тоді в основу діяльності органів управління закладається спочатку не науково обґрунтований прогноз їх діяльності на довгостроковий період з урахуванням міжнародних, національних, історичних, екологічних та інших чинників, а метод проб і помилок.

Належна реалізація зв'язків людини з навколишнім природним середовищем, яке виступає як природні умови її життєдіяльності, джерело і спосіб виробництва матеріальних благ, об'єкт її господарської та культурної діяльності, джерело і спосіб морального виховання і задоволення естетичних потреб, багато в чому залежить від ефективної управлінської діяльності державних органів та їх посадових осіб. Але яким чином ці зв'язки зберегти в потрібному для держави, суспільства й людини напрямку, в юридичній літературі не зазначається. Тому різноманіття цілей управлінської діяльності обмежується суто утилітарними завданнями: а) при використанні природних ресурсів – організацією виробництва видобутку з природних ресурсів корисних властивостей як для суспільства в цілому (наприклад, господарських), так і для окремих індивідів (скажімо, для оздоровчих цілей); б) при охороні природних ресурсів – запобіганням екологічно шкідливим наслідкам їх використання, збереженням у первісному стані окремих компонентів навколишнього середовища, його екологічного балансу, з дотриманням прав громадян на безпечне для їх життя і здоров'я довкілля.

Завдання науки вбачається в тому, щоб розробити систему науково обґрунтованих заходів, спрямованих на взаємодію державних структур, корпоративних об'єднань і громадських організацій зі створення екологічно безпечної економіки, формування нового екологічного мислення всього населення країни і збереження біологічного різноманіття на засадах сталого розвитку.

Проблеми корпоративного й технічного управління набувають актуальності у зв'язку з тим, що в умовах ринкової економіки і проведення правової реформи в державі основним джерелом небезпеки для навколишнього середовища стають підприємства, види їх діяльності, а також природні об'єкти, які підприємства використовують у процесі своєї основної діяльності. Йдеться про підприємства й установи різної форми власності, створені для виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг. У процесі своєї діяльності вони використовують ті чи інші природні ресурси, здійснюючи антропогенний вплив на навколишнє середовище. Тож завданням науки адміністративного права постає створення ефективної системи управління і контролю щодо раціонального використання й охорони природних ресурсів суб'єктами господарської та підприємницької діяльності, а також з контролю за ними в частині дотримання екологічного законодавства. Це передбачається й державними стандартами України з управління навколишнім природним середовищем з використанням такого механізму, як екологічний аудит. Державне і корпоративне управління стають взаємозалежними один від одного.

З огляду на положення Міжнародних стандартів та ІСО серії 14000 у науковій літературі під корпоративним управлінням в екологічній сфері про-

понується розуміти «сукупність принципів, методів, засобів (у тому числі організаційно-правових) і типи управління природоохоронною діяльністю підприємства (забезпечення техногенної безпеки навколишнього середовища), що має на меті підвищення інвестиційної привабливості, екологічності підприємства та ефективності його виробничо-господарської діяльності» [11, с. 318]. У зв'язку із цим об'єктом корпоративного й технічного управління виступає техногенно-безпечна для навколишнього природного середовища діяльність підприємства, що підвищує його інвестиційну привабливість, ефективність виробництва продукції, виконуваних робіт і послуг.

Надзвичайно важливим аспектом у розрізі організаційно-правового механізму охорони навколишнього природного середовища є вирішення і таких питань: які саме функції повинні виконувати суспільні відносини у сфері охорони довкілля; як забезпечити екологічну безпеку і раціональне природокористування як об'єктів управління в системі екологічного права та законодавства. Існуюче законодавче визначення управління в сфері охорони навколишнього природного середовища відповіді на ці питання не дає з низки причин. По-перше, поняття «управління», дане у ч. 1 ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», ґрунтується на використанні пасивних функцій. У навчальній еколого-правовій літературі ці функції управління, виходячи із законодавчих положень, умовно поділяються на: організаційні, попереджувально-охоронні і стабілізаційні. До організаційних належать: просторово-територіальний устрій об'єктів природи, ведення природоресурсних кадастрів, екологічне планування та екологічне прогнозування. Попереджувально-охоронні функції – це екологічний моніторинг, екологічний аудит, екологічна експертиза, екологічний контроль та екологічне страхування. До стабілізаційних функцій треба віднести інформування, нормування й екологічне ліцензування [3, с. 39-40].

Недостатньо активно органами державної влади й органами місцевого самоврядування використовуються ринкові механізми управління у сфері екології, екологічне ліцензування, екологічна сертифікація, екологічний аудит, екологічне страхування, проведення тендерів на найбільш ефективно природокористування й розроблення екологічно безпечних технологій і проектів, будівництво промислових та інших об'єктів тощо). Виведення їх зі сфери державного управління не дозволяє органам управління активно впливати на ринкові відносини, що існують у сфері природокористування, господарської та іншої діяльності. Проект Екологічного кодексу України частково вирішує цю проблему, оскільки відносить екологічний аудит та екологічний менеджмент організацій до функцій управління у сфері охорони навколишнього середовища.

По-друге, термін «управління», який вживається в ч. 1 ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», дуже важко пов'язати з цілями управління, хоча ці поняття повинні доповнювати один одного. Проблема полягає в тому, що поняття «управління у сфері охорони навколишнього природного середовища» визначається через функції охорони, а цілі

управління законодавець намагається подати через методи реалізації управлінської діяльності, оскільки контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів з охорони навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, досягнення узгодженості дій державних і громадських органів у сфері охорони навколишнього природного середовища варто розглядати як способи досягнення мети, а не безпосередньо самі цілі, які ще необхідно окреслити. Спостерігається тавтологія: управління у сфері охорони навколишнього природного середовища полягає в функціях останньої, а цілі – в методах реалізації управлінської діяльності. За такого законодавчого підходу до управління та його цілей у досліджуваній сфері складно визначити ефективність діяльності тих чи інших органів державного управління при прийнятті ними управлінських рішень.

У науковій літературі під методом управління традиційно визнають певну сукупність способів, прийомів впливу на керовані об'єкти (суб'єкти) з метою збереження їх структури, підтримання режиму діяльності, реалізації їх програм і цілей. Під прийняттям управлінського рішення розуміється вид людської діяльності, спрямованої на вибір кращої з альтернатив при здійсненні керуючого впливу на відповідні об'єкти (суб'єкти)» [12, с. 28-31]. Зміст управлінських рішень визначається методами управління – економічними, організаційними, соціальними, культурно-виховними, адміністративними та ін.

При оформленні управлінських рішень у вигляді правових норм від юристів вимагається в основному викладення їх мовою права з використанням прийомів і правил законодавчої техніки, визначення способів правового забезпечення виконання, досягнення узгодженості й погодження з іншими нормативними законами. У зв'язку з цим слід говорити не про здійснення управління лише правовими методами або тільки у правових формах, а про необхідність вивчення та перевірки правильності закріплених правом управлінських рішень у рамках тієї науки, до предмета якої належить їх зміст (економічної, теорії управління, планування та ін.).

По-третє, законодавець дає перелік об'єктів правової охорони навколишнього природного середовища, але не вказує, що є об'єктом управління в даній сфері.

На рівні регіональних і місцевих органів державного управління основними об'єктами управління у сфері екології повинні розглядатися природні екологічні системи і ландшафти.

Природна екологічна система – об'єктивно існуюча частина природного середовища, яка має просторово-територіальні межі та в якій живі (рослини, тварини, інші елементи) та неживі її елементи взаємодіють як єдине функціональне ціле і пов'язані між собою обміном речовиною та енергією.

Особливу значимість мають природні ландшафти – території, які не зазнали змін у результаті господарської та іншої діяльності й характеризуються поєднанням певних типів рельєфу місцевості, ґрунтів, рослинності, сформованих у однакових кліматичних умовах. Крім природних ландшафтів (гірських, лісових, степових та ін.), існують антропогенні ландшафти (рекреаційні, селітебні та ін.).

На думку вчених, активне втручання в екологічні системи й природні компоненти об'єктів, що здійснюють техногенну діяльність, призводить до послідовного переходу природного об'єкта від природного стану до модифікованого і трансформованого, при якому він не може нормально функціонувати без участі людини. У цьому випадку принципово новим об'єктом в екологічній сфері стає екологічна система антропогенного походження та еколого-економічна система. Пропонується зазначені системи розглядати як об'єкти екологічних правовідносин за аналогією з природними об'єктами природного походження. Включення підприємства до відповідних урбанізованих систем вимагає оцінки відповідності його діяльності певним системним обмеженням як елемента цієї екологічної системи [11, с. 21-22].

Природний ландшафт є багатоякісним природним елементом. Він одночасно виступає як: природний об'єкт, що являє собою генетично однорідну ділянку (сегмент) ландшафтної сфери з єдиним геологічним фундаментом, однотипним рельєфом, гідрокліматичним режимом, взаємозв'язком ґрунту і біоценозу; відкрита геосистема, що функціонує і розвивається під впливом процесів, обумовлених впливом сонячної енергії, внутрішньої енергії землі, а також господарської діяльності людини; територіальна система, створена взаємопов'язаними природними та антропогенними, техногенними елементами. У свою чергу, ландшафтне різноманіття, на думку фахівців з геоєкології: 1) є необхідною передумовою для збереження біологічного різноманіття, оскільки наявність місць існування – одна з головних умов збереження видового, популяційного та біоценотичного різноманіття; 2) дозволяє ландшафтам виконувати прямі функції збереження загального екологічного балансу, тому що недостатньо однієї біотичної частини біосфери для його збереження, потрібно також успішне функціонування всіх компонентів географічної оболонки; 3) забезпечує економіку (господарство) ресурсами; 4) виконує соціальні функції (рекреація, відпочинок, естетичні якості та ін.). Усі названі функції в сукупності забезпечують еколого-соціально-економічний баланс територій.

Таким чином, від стану природних екосистем безпосередньо залежить якість чи комфортність життєдіяльності людини і суспільства в цілому, придатність земельних угідь для виробництва сільськогосподарських культур, створення і функціонування технічних систем та споруд. Збереження ж природних ландшафтів дозволяє виступати їм середовищеутворюючими геосистемами, які забезпечують збереження загального екологічного балансу тієї чи іншої території. У зв'язку з цим природні ландшафти та природні екологічні системи повинні виступати як найбільш значущі об'єкти державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, завдяки збереженню яких забезпечується сталий розвиток регіонів і країни в цілому. Серед інших проблем правового характеру варто назвати створення належного механізму правового регулювання суспільних відносин щодо забезпечення збереження природних ландшафтів, а також те, в якій правовій формі охорони навколишнього природного середовища вони, поряд з природними екосистемами, виступають як об'єкт правового регулювання. Зазначені проблеми мають наукову

і практичну спрямованість, вирішення яких можливе шляхом взаємодії представників природничих і соціальних, зокрема й правових, наук.

Проведений аналіз юридичної літератури, законодавства України та інших наукових праць дозволяє зробити наступні висновки. Управлінню у сфері екології притаманний комплексний характер. Тільки поєднання різних видів діяльності, засобів і методів управлінського впливу уможливить вирішення завдання з переведення країни на сталий розвиток. У даний час воно поширюється лише на управління природокористуванням і охороною навколишнього природного середовища. Суб'єктами управління виступають державні органи, органи місцевого самоврядування та об'єднання громадян. При цьому останнім належить суттєве місце в організаційно-правовому механізмі охорони навколишнього природного середовища.

Протягом усієї історії розвитку законодавства про охорону навколишнього природного середовища (природоресурсного, природоохоронного, екологічного) питання про участь громадськості в управлінні природокористуванням і охороною навколишнього природного середовища перебували в полі зору законодавця. Це обумовлено об'єктивною необхідністю, пов'язаною з економічними, соціально-політичними, екологічними, правовими чинниками. До громадських природоохоронних (екологічних) організацій належали: товариства охорони природи; громадські інспекції з охорони окремих природних ресурсів або навколишнього природного середовища; студентські дружини з охорони природи; масові громадські організації, що об'єднували своїх членів за професійними, територіально-виробничими, віковими та іншими ознаками (профспілки, молодіжні, науково-технічні і спортивні товариства, трудові колективи, добровільні народні дружини тощо).

Залучення громадськості до управління – один із найважливіших шляхів реалізації екологічної політики держави. Вкрай актуальним залишається це питання й сьогодні. Його правовою основою є ст. 36 Конституції України, відповідно до якої громадяни України мають право на свободу об'єднання в політичні партії і громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод, задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, у тому числі й екологічних. Це право є одним із невід'ємних прав, закріплених Загальною декларацією прав людини, іншими міжнародно-правовими документами.

Таким чином, організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища відіграє вагоме значення у формуванні екологічних імперативів, створює необхідні засади для імплементації міжнародно-правових стандартів прав людини, раціонального природокористування, відновлення природних ресурсів та їх захисту у національне екологічне законодавство. В умовах ринкових відносин організаційно-правовий механізм посів чільне місце разом із еколого-економічним механізмом у системі взаємовідносин «людина – суспільство – довкілля». З його подальшим розвитком і удосконаленням слід пов'язувати формування концепції розвитку екологічного права та законодавства на теренах України.

Список літератури: 1. Боголюбов С. А. Актуальные проблемы экологического права : монография / С. А. Боголюбов. – М. : Юрайт, 2014. – 607 с. 2. Экологическое право : учеб. пособ. / под ред. Т. И. Макаровой, В. Е. Лезгаро. – Минск : Изд. Центр БГУ, 2008. – 495 с. 3. Екологічне право : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів / за ред. А. П. Гетьмана. – Х.: Право, 2013. – 432 с. 4. Екологічне право України. Академічний курс : підруч. – Друге видання / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Юрид. думка. – 2008. – 720 с. 5. Екологічне право України : підруч. для студентів вищ. навч. закладів / за ред. Каракаша І. І. – Одеса : Фенікс, 2012. 6. Балюк Г. І. Екологічне право України : консп. лекцій у схемах (Загальна і особлива частина) : навч. посібник / Г. І. Балюк. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с. 7. Тихомиров Ю. А. Управление на основе права / Ю. А. Тихомиров. – М. : Формула права. – 2007. – 485 с. 8. Шапар А. Г. Про концепцію переходу України до сталого розвитку / А. Г. Шапар // Екологія і природокористування : зб. наук. праць Ін-ту проблем природокористування та екології НАН України. – Вип. 8. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 45-58. 9. Скомороха В. Адміністративна реформа в Україні : потрібне законодавче забезпечення (правові аспекти поділу і розмежування влади) / В. Скомороха // Право України. – 1999. – № 7. – С. 21-27. 10. Вакарін С. Організаційно-правові питання реформування державного управління в сфері економіки України / С. Вакарін // Право України. – 2001. – № 10. – С. 38-40. 11. Серов Г. П. Экологический аудит. Концептуальные и организационно-правовые основы: учеб.-практ. пособ. / Г. П. Серов. – М.: Экзамен, 2000. – С. 318. 12. Пучинский Б. И. О норме права / Б. И. Пучинский // Весник МГУ. Сер. 11. Право. – 1999. – № 5. – С. 28-31.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЙ МЕХАНИЗМ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Гетьман А. П.

Организационно–правовой механизм охраны окружающей природной среды автором статьи определяется как механизм организации и системы деятельности органов государственной исполнительной власти и органов местного самоуправления в сфере публичных экологических отношений, возникающих в связи с охраной окружающей среды и обеспечением экологической безопасности. Его правовой основой наряду с нормами экологического права являются нормы административного права. Первые призваны отражать специфику предмета, объектов, субъектов и принципов правового регулирования общественных отношений в данной сфере. Вторые определяют общие цели, задачи и функции государственных общественных отношений управленческого характера.

Ключевые слова: организационно-правовой механизм, охраны окружающей среды; управления в сфере природопользования и охраны окружающей среды; публичные экологические отношения.

ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISM OF THE ENVIRONMENTAL PROTECTION

Getman A. P.

Organizational and legal mechanisms of environmental protection are defined by the author of the article as a mechanism of organization and system of activities of state executive power bodies and local self-government bodies in the field of environmental public relations arising in connection with environmental protection and environmental safety provision.

The rules of administrative law are its legal basis, alongside with the norms of environmental law. The former designed to reflect the specifics of the subject, objects, subjects and principles of legal regulation of social relations in this area. The latter define common goals, objectives and functions of state public relations management nature.

Key words: organizational and legal mechanism, environmental protection; administration in the field of nature management and environmental protection; public environmental relations.

Надійшла до редакції 14.03.2014 р.